

**Justis- og
beredskapsdepartementet**

Deres Ref.: 19/5494

Høringsuttalelse – Utredning av alternativer til frihetsberøvelse av mindreårige og forslag til mulige regelendringer

1. Om Jussbuss

Jussbuss er et studentdrevet rettshjelptiltak med 49 års erfaring med rettshjelpsarbeid og oppsøkende virksomhet. Vårt grunnleggende formål er å sikre og forbedre sosialt eller økonomisk vanskeligstilte gruppers rettslige situasjon.

2. Forslaget som helhet

Vi i Jussbuss er positive til innføring av flere, mindre inngripende tiltak, som alternativer til internering forutsatt at alternativene ikke kommer i tillegg til interneringen. Vi er bekymret for at innføringen vil medføre en legitimering av bruk av alternative tiltak i saker hvor internering i utgangspunktet ikke er aktuelt og i etterkant av internering. Det må fremgå klart av loven at vilkårene for de alternative tiltakene er like strenge som ved internering.

Barn skal aldri interneres og det må innføres et forbud mot internering av mindreårige. FNs barnekomité har uttalt at det aldri vil være til barnets beste å være internert.¹ I en rapport fra NOAS om alternativer til internering, vises det til flere studier som fastslår at internering, selv over en kort periode, skader barns helse og utvikling, uavhengig av forholdene i internatet.² Europarådet og UNHCR har bedt om et forbud mot internering av barn.³ Dette må Norge følge opp. Forbudet må fremgå klart av lovverket, for å styrke barnas rettssikkerhet.

Dersom internering av mindreårige ikke forbys må avgjørelsen om internering alltid treffes ved rettskjennelse, også for internering under 24 timer. Internering av mindreårige kan aldri anvendes som et tiltak for å avklare deres identitet, og det kan heller ikke interneres der det er tvil om utlendingen er mindreårig. Videre må det fremgå av loven at barnefamilier og enslige mindreårige bare kan interneres på familiesentre. Internering skal alltid være siste

¹ UN Committee on the Rights of the Child, Report of the 2012 Day of General Discussion on the Rights of All Children in the Context of International Migration, februar 2013, avsnitt 78. Se: www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/discussion2012/2012CRC_DGD-Childrens_Rights_InternationalMigration.pdf

² NOAS «En rapport om alternativer til internering - Frihet først» s. 29 som viser til IDC, Children are children first and foremost, Submission No. 164 to the Australian Human Rights Commission National Inquiry into Children in Immigration Detention, 30. Mai 2014.

³ <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/high-time-for-states-to-invest-in-alternatives-to-migrant-detention> og UNHCR, Beyond Detention: A Global Strategy to support governments to end the detention of asylum seekers and refugees, 2014-2019, 2014, og UNHCR, UNHCR calls for end to detention of asylum-seekers and refugees, 03.07.2014, tilgjengelig fra: <http://www.unhcr.org/53b550239.html>.

utvei. Mindre inngripende tiltak må være utprøvd og internering må være tvingende nødvendig etter en konkret vurdering.

Høringsnotatet følger ikke opp Stortingets anmodning da det ikke foretas en fullstendig vurdering av andre alternativer til frihetsberøvelse som kan erstatte de som allerede benyttes i Norge i dag. Det er en rekke alternativer til frihetsberøvelse som departementet ikke har vurdert, herunder beslagleggelse av reisedokumenter. Vi viser til rapporten fra NOAS for en nærmere redegjørelse av alternativer til frihetsberøvelse. På bakgrunn av dette mener Jussbuss at forslaget ikke svarer på anmodningen med et sterkere vern og bedre beskyttelse for mindreårige.

3. Merknader til de ulike kapitlene

Til kapittel 4: Tilbud og orientering om ordningen med assistert retur

Vi er positive til at ordningen med assistert retur lovfestes for å gi større forutberegnelighet for den enkelte og sikre et reelt alternativ til tvangsretur og internering. I vurderingen av om ordningen skal benyttes må det gjøres en konkret vurdering i den enkeltes sak slik at opprinnelsesland ikke skal utelukke noen fra ordningen.

Til kapittel 5: Pågrep og tvangsretur

Et uavhengig returpanel etter britisk modell er en bedre løsning enn dagens hvor Politiets utlendingsenhet (PU) avgjør når tvangsretur skal skje. Selv om det i PU har blitt satset på økt kunnskap om håndtering av saker hvor barn er involvert, kan ikke dette erstatte et uavhengig returpanel med barnefaglig kompetanse. Det er en uheldig rolleblending at samme organ både skal vurdere vedtak om tvangsretur og effektivt utføre det samme vedtaket.

Til kapittel 6: Alternativer til internering i forbindelse med tvangsretur

Meldeplikt

Meldeplikt er det alternativet som best avbalanserer hensynene til rettssikkerhet og kontroll. Forslaget fra departementet vurderer ikke godt nok de hensynene som taler for å ha meldeplikt som alternativ til internering. Sett hen til hvor skadelig internering er for mindreårige, må hensynet til barnets beste tillegges avgjørende vekt. Meldeplikten skal være et alternativ til interneringen og kan ikke tas i bruk før alle vilkår for internering er til stede og det er tvingende nødvendig.

Bestemt oppholdssted

Forslaget om pålegg om opphold på bestemt bosted må ikke gjelde for mindreårige og det må derfor etableres en aldersgrense på 18 år. Barn mellom 16 og 18 år må likebehandles med de under 16 år. De samme hensynene taler mot å legge en form for husarrest.

Konsekvenser av overtredelse av pålegg

Forslaget om straffansvar, bøter og utvisning som følge av brudd på meldeplikten og andre alternativer til frihetsberøvelse, må ikke innføres. Et slikt brudd må i alle tilfeller være svært grovt for at det skal kunne medføre bøter. Formålet med meldeplikten er en mindre inngripende kontroll enn internering, og det vil være lite hensiktsmessig å legge ytterligere

sanksjoner. Straffansvar og utvisning vil, særlig i saker hvor mindreårige er involvert, være et uforholdsmessig inngrep overfor familien eller den enslige mindreårige.

Tidsrammen når barn innplasseres på Haraldvangen

Departementets forslag om å fjerne 24-timers grensen for internering av mindreårige i lovens ordlyd innebærer en svekkelse av mindreåriges rettssikkerhet. Internering er svært inngripende og må ha klare avgrensninger i tid. Hensynet til et mer fleksibelt lovverk kan ikke tillegges avgjørende vekt. Dersom myndighetene har behov for mer tid til forberedelse av retur, må dette gjøres i forkant av pågripelsen, og ikke medføre en utvidelse av interneringstiden for den mindreårige.

Elektronisk kontroll

Det er uklart i hvilke tilfeller elektronisk kontroll skal anvendes dersom det blir innført. Vi forstår departementets forslag slik at elektronisk kontroll i realiteten vil være et supplement, og ikke et alternativ, til internering. På denne måten vil det være en utvidelse av hvilke kontrolltiltak som kan benyttes overfor utlendinger som skal uttransporteres. En slik utvidelse må ikke forekomme.

Dersom et forslag om elektronisk kontroll likevel blir innført i utlendingssaker, må det fastsettes en makstid for hvor lenge tiltaket kan anvendes. Dersom en øvre tidsgrense ikke innføres, vil utlendingen kunne overvåkes over lang tid i påvente av at vedkommendes identitet blir endelig avklart, eller i påvente av at uttransport skal komme i stand. Elektronisk kontroll bør aldri anvendes før det er avklart hvor, når og hvordan uttransporteringen skal skje.

Manglende konkretisering av aldersbegrensning vil kunne åpne for bruk av elektronisk kontroll av mindreårige utlendinger. Barnets beste skal vektlegges i enhver avgjørelse som omhandler dem. Et så inngripende tiltak som påføring av elektronisk fotlenke på et barn bør ikke tillates, hverken når barnet er en del av familie, eller enslig. Der det er tvil om utlendingen er mindreårig eller ikke, må det ikke brukes elektronisk kontroll.

4. Oppsummering

Vi er positive til innføring av alternativer til frihetsberøvelse, forutsatt at disse erstatter internering.

Internering av mindreårige skal aldri skje og må forbys. Dersom dette ikke gjøres må det oppstilles et krav om rettskjennelse, også for internering under 24 timer. 24-timers grensen for internering av mindreårige må ikke fjernes.

Norge bør innføre et uavhengig returpanel for vurderingen av om en tvangsretur skal gjennomføres, og ordningen om assistert retur må ikke begrenses til bestemte søkergrupper.

Meldeplikt bør benyttes i stedet for internering. Brudd på meldeplikten kan ikke resultere i straffansvar. Vi er videre bekymret for utstrakt bruk av elektronisk kontroll, dersom det blir innført som et supplement.

Til slutt ønsker vi å vise til NOAS rapport om alternativer til frihetsberøvelse i vurderingene av alternativene basert på hvor inngripende de er sammenlignet med frihetsberøvelse.

Med vennlig hilsen

Jussbuss v/

Benedicte Røvik
Elisa Bogaard Vangen
Kristiane Larsen Fort
Olivia Margrethe Lynch
Ida Tengesdal
Christina Ree Ytterbøe
Axel Hodnefjeld
Rita Paramalingam
Frida Ose Marthinussen
Grethe Kristine Olsen
Christopher Aasheim